

Üniversiteler ve Umut

Fatma Ülkü Selçuk

Önceki yazılarımdan birinde Terence Ball, James Farr ve Russell L. Hanson'un editörlüğünü yaptıkları *'Political Innovation and Conceptual Change'* isimli bir kitaptan bahsetmişim. Bugün bu kitapta yer alan J. Peter Euben'in makalesindeki bir iki noktadan bahsetmek istiyorum. Söz konusu makalenin başlığı, Türkçeye çevrilirken yozlaşma, çürüme, kokuşma, bozulma, ahlak bozukluğu, doğru yoldan ayrılma, rüşvetçilik, saf olandan uzaklaşma, yolsuzluk gibi anlamlar yüklenen *'Corruption'*. Euben, metninde, politik bozulmanın nasıl kavramsallaştırıldığına izini klasik metinlerde sürmüş, bu sırada da, Atina ve Sparta arasındaki Peloponez Savaşı'nın tarihini yazan Thucydides'in (M.Ö. 460 – 395) yozlaşma içindeki insanların içine düştükleri hali tasvirine yer vermiştir. Bir tarihçi olan Thucydides, ustalıklı, açgözlülük, ihtiras, haset ve iktidar arzusu gibi duyguların hâkimiyetine girince insanların, özel çıkarlarını, kurumsal çıkarların nasıl da önüne geçirdiklerini, adalet, şeref ve merhametten nasıl da uzaklaştıklarını tarif etmiştir. Ve rekabetin yıkıcılaşmasıyla, insanların darmadağın oluşunu...

Bugün yaşasaydı, dünyanın halini de benzer kelimelerle anlatırdı Thucydides sanırım. Geçtiğimiz günlerde annem de oldukça isabetli bir saptamada bulundu. Günümüzün pek çok insanının içinde bulunduğu durumu anlatmak için 'ruh alçalması' kelimelerini kullandı. Son derece üzücü ki günümüzde pek çok insan "Ölüme kadar geçireceğim zamanı nasıl yaşamalıyım?" sorusunu öteliyor; küçük çıkarların, hesapların peşinde kayboluyor, ortak iyiyi aramayı bırakıyor, hak yiyor, yediyor. Onlar için yaşamak, koltuklarını korumak, daha fazla şöhret sahibi olmak, diğer insanlara hükmetmek, az çalışmak, mümkün olduğu kadar çok para kazanmak ve bu doğrultudaki beyhude güçlerini arttırmak anlamına geliyor. Muhtaç olana yardım etmek, mazlumun hakkını korumak, doğru, dürüst ve adaletli olmak, onların köşe bucak kaçtıkları, kenara ittikleri, kimi zamansa alay ettikleri konular arasında yer alıyor.

Oysaki daha fazla insan olmak, öğrencisinin, hastasının, ve en önemlisi insanın sorumluluğunu yüreğinde hissetmekle olanaklıdır. Aklıma annemin çocukluğunun fedakâr, sevgi dolu öğretmenleri, doktorları geliyor. Ve bir de bugünün hastaları yük gören, gözünü para bürümüş doktorları... Ve öğrenme, öğretme aşkından yoksun, sevgisiz akademisyenleri... İnsanın içi kan ağlıyor bilimden, adaletten ve merhametten her geçen gün uzaklaşan, paranın ve unvanın gölgesinin tutsak aldığı türden akademisyenleri gördükçe... Üniversiteler ve bireyler, dünyada hüküm süren manevi alçalmanın yörüngesinde. Umut o ki, doğrudan yana olan, özel çıkarlarını kurumsal olumlu gelişimin gerisine atmayı becerebilen basiretli yöneticiler henüz tükenmedi. Ve hala insanlığını kaybetmemiş akademisyenler, doktorlar, insanlar...

Tüm dünyayı bir günde değiştirmek zordur. Yine de insanın, ulaşabildiği, sesini duyurabildiği kadarıyla doğruları söylemek, mazlumları savunmak, mağdurları korumak yükümlülüğü vardır. Kimi insan, alışkanlıkları ve yetiştirilme biçimi nedeniyle yalana, hileye başvurmayı yaşamının ana eksenine haline getirmiştir. Kimisi ise yozlaşan değerlerin selinde, insanlıktan uzaklaşmıştır. Daha ve daha çok para kazanmak, koltuğunun sıfatıyla var olmak, güç sembolü görülen unvanlara secde etmek, insanlık yolunda ilerlemenin önünü kesiyor. Gönlü zenginleşmeden hayatın döngüsüne kapılıp kaybolan insanların ruhları, günbegün alçalıyor. Manevi yönleri köreliyor, boş uğraşların kölesi oluyor, zalimleşiyor. İftira, hakaret, yalan, adaletsizlik damarlarında yayılıyor. Fark etmiyorlar ki bir gün yalanları nefeslerini tıkayacak,

iftiraları ayaklarına dolanacak, hakaretleri kendilerine dönecek ve adaletsizlikleri felaketleri olacak...

İnsan onurunun, hakkın ve adaletin ayaklar altına alındığı kimi zamanlarda görme, duyma ve konuşma yetisi felç olanların sayısı artar. Bazıları, gönül yoksulu muhterislerin büyüüne kapılarak yoz ilişkilerin esiri olur. Bazıları da hilesiz de olsa korkar, siner. Böyle dönemler, haktan yana olanlara ihtiyacın her zamankinden fazla olduğu dönemlerdir. Haktan yana olanların, doğrudan başka sığınacakları yerleri yoktur. Yalnızca doğruyu arayan doğrudan yana olanlar dosttur onlara. Çürümeyse bazen öyle boyutlara ulaşır ki ayakta kalıp yola devam etmek imkânsız hale gelir. Doğruyu arayan insanlar, kimi zaman, buldukları kurumu, şehri, ülkeyi terk etmek zorunda hissederler. Tıpkı Aristoteles ve Platon gibi... Kimi zamansa Sokrates gibi kalmayı... Gelecekse geçmişin iziyle yoğrulur.

Bugün üniversiteler, gerçekliğin keşfi ve düğümlerin çözülmesi için yaşamsal umut kaynaklarıdır. Öte yandan çağın ruhuna uygun şekilde hareket ederek maddi güce ve mevkie tapan cinsten akademisyenlerin hükümdarlığının da tehdidi altındadırlar. Bugün dünyanın, araştırma, öğrenme, bildiklerini paylaşma, daha doğru olanı keşfetme, faydalı olma aşkıyla adım atan biliminsanlarına ihtiyacı vardır. Umutsa odur ki devran döndükçe, dünya da aydınlanabilir. Aşık Mahzuni Şerif'in de söylediği gibi "*İnsan kalmak dile kolaydır*". Günümüz beşerininse zalimlikten, haksızlıktan, açgözlülükten ve yalandan bir an önce sıyrılması, merhamet, adalet, fedakârlık ve doğruluk yoluna girmesi gereklidir. Thucydides'inkinden daha aydınlık bir dünyada yaşayabilmek için galip gelmesi gereken, vicdandır.